

Centrum pedagogicko- psychologického poradenstva a prevencie

Levočská 7, 080 01 Prešov, ☎ 051/ 77155 26,

kppppo@mail.t-com.sk; www.cpppap-presov.webnode.sk

SÚRODENECKÉ PORADIE.

Skúsme sa spolu zamyslieť nad tým, čo spôsobuje, že sú súrodenci odlišní, aj keď sú vychovávaní rovnakými /resp. tými istými/ rodičmi a vyrastajú v jednej rodine? Čím to je, že ak sa v rodine nachádza úspešné dieťa, nájde sa v nej s veľkou pravdepodobnosťou aj dieťa problémové?

Podľa tvrdení psychológov, tieto zvláštnosti súvisia s rodinou dieťaťa a jeho postavením v nej. Poradie narodenia dieťaťa je dôležité pre jeho ľudskú a sociálnu skúsenosť. Zahŕňa oblasti spolupráce, súťaživosti, učenia napodobňovaním, empatie, altruizmu aj pre identifikáciu so svojím pohlavím, či pre pochopenie chovania súrodencov opačného pohlavia. Ako prvý sa intenzívne touto problematikou zaoberal Viedenský psychológ Alfred Adler, ktorý vytvoril „**teóriu o rodinných konšteláciách**“. Teória zahŕňa faktory ako **poradie narodenia**, vekový rozdiel medzi deťmi, pohlavie súrodencov, hodnoty, ktoré rodina uznáva, či vzťah medzi matkou a otcom.

To, že sú deti v jednej rodine odlišné je prirodzené, opak by bol prekvapujúci. Aj keď rodičia tvrdia, že k nim pristupujú rovnako, celkom tak to nie je. Pri prvom dieťati sa učia byť rodičmi teda prevziať na seba rodičovskú rolu. Snažia sa byť perfektní, presne dodržiavať určité pravidlá, životosprávu dieťaťa /spánok, kŕmenie, prechádzky../. Pri druhom dieťati sú už viacej

benevolentní, lebo majú menej času a prestanú sa im tieto pravidlá a ich striktné dodržiavanie javiť ako také dôležité. A zväčša pozvoľna s počtom narodených detí rodičia upúšťajú zo svojich nadmerných výchovných požiadaviek a sú vo výchove liberálnejší.

Z hľadiska vekového odstupu sa ako **ideálny rozdiel** chápu **tri - štyri roky**. Ak sa objaví rozdiel **päť a viac rokov**, vzniká akoby druhá rodina a súrodenci budú mať črty jedináčikov a budú si viacej podobní. Ak je **vekový rozdiel menší**, narastá pravdepodobnosť súperenia, rivality a súrodenci sa budú viacej odlišovať. Kým prvorodení bývajú zvyčajne úspešní v exaktných prírodných vedách, u neskôr narodených je to skôr v oblasti biológie, sociálnych vedách.

Poradie narodenia je jedným z faktorov, ktoré budú formovať život dieťaťa. Je preto dobre vedieť, ako sa v jeho živote odrazí. Môže nám to napomôcť dieťa spoznať /jeho silné stránky, na čo by sme si pri výchove mali dávať pozor/ a **celkovo lepšie pochopiť, prečo sa správa tak ako sa správa.**

Prvorodené dieťa býva konzervatívne, perfekcionistické a veľmi zodpovedné, keďže od malička doma počúva, že nesmie sklamať /rodičia naňho často prenášajú svoje očakávania a ambície/. Potrebuje poznať pravidlá /nájde si čas, aby ste mu všetko vysvetlili/. Po narodení súrodenca, najmä ak je medzi nimi menší vekový rozdiel, sa môže cítiť prehladané, neisté, vytesnené z dominantnej pozície v centre lásky a starostlivosti /vyrazte si s ním niekam iba vy rodičia, dvaja s jedným; prvorodení zapadnú aj do spoločnosti dospelých lepšie ako ktorékoľvek iné dieťa/. Prvorodení sú citliví na kritiku, na to ak ich niekto opravuje a poučuje /dajte im príležitosť aby si s problémom poradili sami,

pomôžte im len ak o to požiadajú/. Pretože prvorodení nemajú koho napodobňovať, musia si so všetkým poradiť sami. Nebývajú porovnávaní a keďže sú vedení k samostatnosti, rýchlo sa naučia postarať sa sami o seba. V dospelosti nemajú túžbu spolupracovať s ostatnými, sú skôr individualistický. **Hovorí sa o nich ako a skvelých vodcoch**, pretože sú zvyknutí prevziať iniciatívu a starať sa o ostatných. Prvorodeným vyhovujú povolania zamerané na detaily, dávajú prednosť intelektuálnym činnostiam. Mimochodom, viete že z prvých 23 kozmonautov, ktorí boli vyslaní do vesmíru bolo 21 prvorodených alebo jedináčikov?

Prostredné dieťa je často ovplyvňované starším súrodencom, býva aj **protikladom** prvorodeného. Ak je prvorodené úspešným žiakom, druhorodené sa zo súperenia snaží uniknúť tým, že má veľa kamarátov, je nezávislé. Spravidla býva úspešné v oblastiach o ktoré sa nezaujímajú starší súrodenci. Tiež sa o ňom hovorí, že je v nevýhodnej pozícii, pretože nemá privilegované postavenie, nedostáva toľko pozornosti ako najstaršie a nie je zahŕňané takým rodičovským obdivom a ochranou ako najmladšie dieťa. Často býva handicapované aj tým, že ho rodičia aj širšie okolie často porovnáva so starším súrodencom. Môže sa stať, že postupne rezignuje a uzatvára sa do vlastného sveta, alebo sa cestou vzdoru snaží dokázať svoje schopnosti a svoju samostatnosť. Preto je na mieste urobiť niečo, aby sa aj prostredné dieťa občas cítilo výnimočné / opýtajte sa častejšie napr. na jeho názor, umožnite mu zvoliť TV program raz v týždni, nezabúdajte na osobitný šatník, aspoň občas mu doprajte nenosiť kabát po staršom súrodencovi, dbajte na to, aby v rodinnom albume boli aj fotky prostredného dieťaťa/. Vzhľadom k tomu, že druhorodení sú často nútení urovnávať spory medzi najstarším a najmladším

súrodencom, bývajú v dospelosti šľachetnejší, húževnatejší a skvelí diplomati. Čo sa týka povolania, pracujú dobre v tíme a sú úspešní v povolaniach, ktoré zahŕňajú vyjednávanie a spoluprácu s druhými ľuďmi.

Najmladšie dieťa, tzv. benjamínek /tiež majster šarmu a pôvabu/ je podobný jedináčikovi, ale na rozdiel od neho má súrodencov. Podľa mnohých má najľahšiu cestu životom, pretože starostlivosť rodičov je už otupená výchovou starších súrodencov a zároveň ho nemusí priveľmi trápiť ani súrodenecká žiarlivosť, pretože delenie sa o rodičovskú lásku nie je pre nich nijaká novinka.

Na benjamínkov je často upriamovaná pozornosť všetkých členov rodiny / staršie deti rodičom obvyčajne s výchovou najmladšieho pomáhajú/, mnoho vecí za neho robia. To môže u neho viesť k rozvoju precitlivelosti, nesamostatnosti a sklonu získavať v živote výhody využívaním svojej roztomilosti či vyžadovaním pomoci druhých / stáva sa manipulátorom/. Dbajte preto, aby aj Vaše najmladšie dieťa participovalo napr. na vykonávaní domácich prác / približne v rovnakej miere, ako ich museli plniť starší súrodenci v jeho veku;/ zaistite, aby mu neprešlo porušovanie rodinných pravidiel a disciplíny; snažte sa oceniť jeho úspechy, aj keď to pre Vás nie je nič nové /aspoň tak ako u starších súrodencov;/ pri výchove využívajte reálnu disciplínu „buď – alebo“ /pokiaľ sa nepripravíš na vyučovanie, nebudeš môcť ísť vonku s kamarátmi;/ zamyslite sa nad tým, najmä ak je benjamínek štvrté alebo piate dieťa v poradí, či mu venujete dostatok času a nezanedbávate ho pre množstvo povinností /odbúrajte niečo a urobte si rezervy aj pre toto dieťa/.

V bežnom živote sa pomerne ťažko sa rozhoduje, neraz čaká, že to niekto urobí za neho. Vyplýva to zo skutočnosti, že je zvyknuté brať ohľady na praveľa ľudí a tiež preto, že mu ako najmladšiemu nikto nevenoval veľa pozornosti pri realizácii vážnejších rozhodnutí. Často ostáva závislé na rodičoch a starších súrodencoch až do dospelosti, robí mu problém „dospieť“ a prevziať na seba zodpovednosť. Niekedy v ňom preváži silná súťaživosť a ctižiadostivosť, môžu sa prebudiť aj umelecké sklony. Dobré sa uplatňuje v pomáhajúcich profesiách.

Aj keď je poradie narodenia dôležité, je to iba vplyv, ktorý možno korigovať a nie konečná, nemenná skutočnosť. **Každé poradie narodenia má svoje výhody, nevýhody či silné alebo slabé stránky. Každé dieťa potrebuje lásku, záujem a prijatie zo strany rodičov, také aké je.**

Spracovala: © Mgr. E. Kušnírová, psychológ